

Orhot Tsadikim

Chapitre 17 - La générosité

השער השבעה עשר - שער הנדיבות

הנדיבות היא המידה אשר יגיע בה האדם למעלות גדולות, וכשהנדיבות על דרך טובה, אז היא משובחת מאד. ובה יגיע אל מעלות רבות בעולם הזה ובעולם הבא, כמו שנאמר (משלי יח טז): "מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו", כי עבור מתנותיו יאהבוהו מלכים ושרים וכל אדם. ואין דבר בעולם המביא את האדם לידי אהבת העולם כמו הנדיבות. וגם בעולם הבא יגיע לו גמול טוב עבור מתנתו.

ויש שלושה מיני נדיבות: האחד, נדיבות בממון, השני, נדיבות בגוף, השלישי, נדיבות בחכמה. ואלו השלושה היו באברהם אבינו: היה נדיב בממון - דכתיב (בראשית כא לג): "ויטע אשל". נדיב בגופו - שהציל לוט בן אחיו ונלחם עבורו. נדיב בחכמתו - כי לימד כל העם דרך הישר עד שנתגיירו, דכתיב (בראשית יב ה): "ואת הנפש אשר עשו בחרן". וזאת המידה היא משובחת מאד, מפני שבה האדם מתכבד, כדכתיב (משלי יט ו): "רבים יחלו פני נדיב". ודבריו נשמעים כשהוא מוכיח בני האדם לשוב לעבודת הבורא, יתברך. אם הוא צריך לעזרה - הכל יעזרוהו, והכל בשלום עמו.

ודע, שהמתנה במקום שהיא ראויה, כגון צדקה לעניים יראי שמים, אותה המתנה היא מטמון ספון שאינה נאבדת באריכות הימים, אך היא עומדת כל הימים. וזו היתה כוונת שלמה המלך,

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

עליו השלום, שאמר (קהלת יא א): "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו". ופשט הפסוק הרי על הנדיבות, כי מי שזורע צדקה קוצר תבואתה. ומי שיש בו מידה זאת מתעשר, כמו שנאמר (משלי יא כד): "יש מפזר ונוסף עוד". עוד כתיב (משלי כח כז): "נותן לרש אין מחסור". ואמר דוד על האנשים הנדיבים (תהלים קיב ט): "פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד". והמידה החשובה הזאת הלואה היא אצל הבורא, יתברך, שנאמר (משלי יט יז): "מלוה ה' חונן דל". ואמר החכם: עשה חסד עם מי שראוי לו ומי שאינו ראוי לו, תהיה אתה ראוי לעשותו.

ואמר: מי שיתן מתנה גדולה למי ששואל המתנה הוא חצי נדיב. אבל הנדיב השלם הוא, אשר נותן תדיר מעט מעט או רב קודם שישאלו ממנו. ועוד אמרו חכמים, זכרונם לברכה: מידה הנדיבות תלויה בהרגל, כי אינו נקרא נדיב עד שיהא רגיל בכל עת ובכל שעה להתנדב כפי יכולתו. כי אדם שנותן למי שראוי ליתן אלף זהובים בפעם אחת אינו נדיב כמי שנתן אלף זהובים באלף פעמים, כל זהוב וזהוב במקום הראוי, כי אותו שנתן אלף זהובים בפעם אחת, נתעוררה דעתו [התעוררות גדולה] להתנדב ואחר כך פסקה ממנו. וגם לענין השכר אינו דומה מי שפודה שבוי אחד במאה דינרים, [או עשה צדקה לעני במאה דינרים] שהוא די מחסורו, כמי שפדה עשרה שבויים, או השלים חסרון עשרה עניים, כל אחד בעשרה דינרים. ועל זה אמרו חכמים (אבות פ"ג מט"ו): הכל לפי "רוב" המעשה, ולא אמרו: לפי "גודל" המעשה.

כל המעלים עיניו מן הצדקה [כאילו עובד עבודה זרה] (כתובות סח א), ונקרא בליעל רשע אכזרי וחוטא. בליעל, שנאמר (דברים טו ט): "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחריך האביון ולא

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

תתן לו". אכזרי, דכתיב (משלי יב י): "ורחמי רשעים אכזרי", ומכחיש יחוסו שאינו מזרע אברהם יצחק ויעקב, כי הם היו רחמניים, אלא מזרע הגוים שהם אכזרים, שנאמר (ירמיה נ מב): "אכזרי המה ולא ירחמו". וכל המרחם מרחמין עליו מן השמים, שנאמר (דברים יג יח): "ונתן לך רחמים ורחמך והרבך" (שבת קנא ב). והנותן צדקה לעניים בסבר פנים רעות איבד זכותו, ואפילו נתן הרבה, וטוב ממנו פרוטה בסבר פנים יפות, וטוב שיתן קודם שישאל. וטוב שיתן בסתר, דכתיב (משלי כא יד): "מתן בסתר יכפה אף". ויש שהיו קושרים בבגד וזורקים לאחוריהם, ובאים עניים ונוטלים, והנותן אינו יודע למי נותן, והמקבל אינו יודע ממי מקבל, אז העני אינו מבוייש.

כללו של דבר: כל מה שיכול להסתיר שלא ידע העני מי הוא הנותן, ושלא ידע הנותן מי הוא המקבל, יש לו להסתיר. וכשאדם עושה צדקה ויש עם הצדקה חסד, כמו שיקנה במעות דבר הצריך לעני שלא יצטרך העני לטרוח, או ימצא צרכי העני בזול והעני אין לו במה לקנות, בזה ידקדק שיתן לו באותה שעה, ובזה עושה עמו חסד, ועל זה אמר הנביא (הושע י יב): "זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד".

ועתה שמע חשיבות הנדיבות ובעלי הצדקה, דכתיב (משלי יד לד): "צדקה תרומם גוי". (מדרש משלי יד): בוא וראה, כמה הוא גדול כחה של צדקה שהיא נתונה בימינו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים מה יא): "צדק מלאה ימינך". גדולה צדקה שבה נשתבח הקדוש ברוך הוא בשעה שיביא תשועה לישראל, שנאמר (ישעיה סג א): "אני מדבר בצדקה רב להושיע". גדולה צדקה שמנחלת כבוד וחיים לעושיה, שנאמר (משלי כא כא): "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד". גדולה צדקה שבה עתיד הקדוש ברוך הוא לפדות את ישראל, שנאמר (ישעיה א כז): "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

גדולה צדקה שבה נשתבח אברהם אבינו, שנאמר (בראשית טו ו): "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה", ואומר (בראשית יח יט): "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".

גדולה צדקה שבה נשתבח דוד מלך ישראל, שנאמר (שמואל ב ח טו): "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו". גדולה צדקה שבה נשתבח שלמה המלך, עליו השלום, שנאמר (מלכים א י ט): "יהי ה' אלהיך ברוך אשר חפץ בך לתתך על כסא ישראל באהבת ה' את ישראל לעולם וישימך למלך לעשות משפט וצדקה". גדולה צדקה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר (תהלים פט טו): "צדק ומשפט מכון כסאך". גדולה צדקה שבה נשתבחו ישראל, שנאמר (דברים ו כה): "וצדקה תהיה לנו". גדולה צדקה שבה עתיד הקדוש ברוך הוא להשתבח ביום הדין, שנאמר (ישעיה ה טז): "ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה". גדולה צדקה שהיא מלוה לעושה בשעת פטירתו מן העולם, שנאמר (ישעיה נח ח): "והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך". גדול החסד שבו נבנה העולם, שנאמר (תהלים פט ג): "עולם חסד יבנה" (מכילתא בשלח טו יג). לכן ידבק האדם במידת הנדיבות שגורמת כל הטובות האלה.

ועוד יהיה נדיב בממונו לקנות המצוות, כגון רבן גמליאל שקנה אתרוג באלף זוז (סוכה מא ב). ויהיה נדיב בממונו להדר במצוות (שבת קלג ב), והידור מצוה עד שליש (בבא קמא ט ב). ויהיה נדיב בממונו לכתוב ולקנות ספרים ולהשאילם למי שאין לו, [שנאמר] (תהלים קיב ג): "הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד" (כתובות נ א). ויהיה וותרן בזה שלא יחוש אם יתקלקלו הספרים על ידי שלומדים בהם. ועל כלי ביתו יהיה נדיב להשאיל לשכניו ומיודעיו. ויהיה נדיב להלוות לעני את כספו, ואם יספיק בידו ילוה גם לעשירים. ויהיה נדיב במשאו

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

ובמתנו ולעולם לא ידקדק על דבר מועט: אם הוא מודד יין או שמן או איזה דבר שיהיה, לא יצמצם. ויהיה נדיב בגופו לטרוח עבור כל אדם לסבול עולם ומשאם, ולהצטער בצרתם, ולהתפלל בעדם, ולשמוח בשמחתם, ולבקר חולים, ולעשות חסד עם המתים. וביותר צריך להיות נדיב בחכמת תורתו, ללמד כל אדם דעת ולהמשיך את לבם לשמים. וזוהי הנדיבות הגדולה שבכל מיני הנדיבות - המתנדב לאדם להביאו לחיי העולם הבא.

אף על פי שמידת הנדיבות היא טובה, צריך ליזהר שלא יהא פזרן להשיג תאוות לבו במיני מאכל ומשתה ולתת הון לזונות, ולעשות בגדים יקרים, ולפזר [ממונו] במיני תחבולות שאינן מביאות ליראת שמים. וצריך נדיב הלב שלא לפזר לריק, ולא לרדוף אחר תאוות המביאות כל רע - אך ידקדק להיות וותרן לעניים הטובים, להלבישם ולהאכילם מן מיטב, כדכתיב (ויקרא ג טז): "כל חלב לה'", ויהיה שכרו טוב הצפון אשר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו" (ישעיה סד ג).

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions